

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับข้อตกลงเขตการค้าเสรีด้านวิธีการเลี้ยงชีพของเกษตรกรไทย มีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประกอบด้วย เกษตรกรในชนบท ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการประชาคม คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำท้องถิ่น และข้าราชการ ในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรี โดยกระจายตามท้องถิ่นใน 3 ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงพื้นที่ ภาคละ 1 จังหวัดๆ ละ 2 อำเภอๆ ละ 2 ตำบล ดังนี้

ภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอหางดง ตำบลบ้านปง และตำบลบ้านแหวน อำเภอดอยหล่อ ตำบลสองแคว และตำบลสันติสุข

ภาคกลาง คือ จังหวัดอยุธยา อำเภอผักไห่ ตำบลดอนลาน และตำบลนาคู อำเภอนครหลวง ตำบลหนองปลิง และตำบลแม่ลา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดอุดรธานี อำเภอเมือง ตำบลนิคมสงเคราะห์ อำเภอกุฉีชัย ตำบลปะโค อำเภอกุมภวาปี ตำบลศรีอ และอำเภอกุศุดหมากไฟ ตำบลหนองวัวซอ

จากนั้น ประสานงานกับเกษตรจังหวัดของแต่ละจังหวัด ดำเนินการเจาะจงเลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นตัวแทนของประชากร โดยจัดแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้นำชุมชน (หมายถึง ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการประชาคม คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำท้องถิ่น) และกลุ่มข้าราชการ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเภท ดังนี้

ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรจำนวน 35 คน กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 29 คน และกลุ่มข้าราชการจำนวน 29 คน รวมทั้งสิ้น 93 คน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี แบ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรจำนวน 28 คน กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 27 คน และกลุ่มข้าราชการจำนวน 24 คน รวมทั้งสิ้น 79 คน

ภาคกลาง จังหวัดอยุธยา แบ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรจำนวน 28 คน กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 25 คน และกลุ่มข้าราชการจำนวน 24 คน รวมทั้งสิ้น 77 คน

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 249 คน แบ่งเป็นกลุ่มเกษตรกร 91 คน ผู้นำชุมชน 81 คน และข้าราชการ 77 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 ประเภทของเครื่องมือการวิจัย แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสำรวจการรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับข้อตกลงเขตการค้าเสรี ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก

ส่วนที่ 2 การรับรู้เกี่ยวกับข้อตกลงเขตการค้าเสรี ประเมินด้วย 3 ตัวเลือก เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย

2.1.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นแนวคำถามที่ใช้ในการอภิปรายกลุ่ม (focus group discussion) ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การแนะนำตัว ประกอบด้วย อาชีพ ตำแหน่งหรือความเป็นผู้นำในชุมชน รายได้ของครอบครัวโดยรวมต่อปี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สมาชิกในครอบครัว ผู้หารายได้หลักของครอบครัว ผู้นำของครอบครัว

ส่วนที่ 2 ผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีต่อวิถีการเลี้ยงชีพของเกษตรกรในชุมชน ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับข้อตกลงเขตการค้าเสรี ผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีต่ออาชีพ วิถีชุมชน ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ความสมานฉันท์ ประชาธิปไตย ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 ความพร้อมด้านวิถีการเลี้ยงชีพของชุมชนเพื่อรองรับข้อตกลงเขตการค้าเสรี ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของตนเองในฐานะผู้นำชุมชน การช่วยเตรียมความพร้อมของสมาชิกอื่นในชุมชนด้านความรู้ การใช้จ่าย วิถีการหาเลี้ยงชีพ ความต้องการได้รับการสนับสนุนเพื่อเตรียมความพร้อมในฐานะผู้นำชุมชนเพื่อรองรับข้อตกลงเขตการค้าเสรี

ส่วนที่ 4 แนวทางการปรับตัวในการหาเลี้ยงชีพของชุมชน ประกอบด้วย แนวทางการปรับตัวในการหาเลี้ยงชีพที่ดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น จิตวิญญาณความเป็นไทย สิทธิมนุษยชน และความยั่งยืนของชนบท

2.2 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดำเนินการ ดังนี้

2.2.1 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

(1) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 มี 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ส่วนที่ 2 มี 15 ข้อให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ 1 คน ด้านการเกษตร 1 คน และด้านสถิติและการวิจัย 2 คน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จากนั้นนำแบบสอบถามไปปรับปรุงตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

(2) นำไปทดสอบเก็บรวบรวมข้อมูลกับเกษตรกร ผู้นำชุมชน และข้าราชการในท้องถิ่น ที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ในตำบล.... อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้น นำไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงด้วยสถิติ Cronbach's Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .7548 โดยตัดข้อคำถามที่ 1, 13 และ 14 ในส่วนที่ 2 ออก ดังนั้น แบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนที่ 1 คงเดิม แต่ส่วนที่ 2 คงเหลือข้อคำถามเพียง 12 ข้อ

2.2.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

(1) นำแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ 1 คน ด้านการเกษตร 1 คน และด้านสถิติและการวิจัย 2 คน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จากนั้นนำไปปรับปรุงตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

2) นำไปทดสอบเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มข้าราชการในท้องถิ่น ที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ในตำบล.... อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 1 ครั้ง จากนั้นนำไปปรับปรุงให้เหมาะสม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยประสานงานกับเกษตรจังหวัดของแต่ละจังหวัด เกษตรกรอำเภอของแต่ละอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อคัดเลือกตำบลที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ตามคุณสมบัติที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้ระยะเวลาในการประสานงานแต่ละจังหวัดประมาณ 1-2 เดือน โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละประเภท ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบก่อนและหลังการดำเนินการอภิปรายกลุ่มแต่ละกลุ่ม ในสถานที่ของแต่ละตำบล

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การอภิปรายกลุ่ม (focus group discussion) สำหรับกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเภท ซึ่งจัดขึ้น ณ พื้นที่ของแต่ละตำบล ประกอบด้วย เกษตรกรจำนวน 12 กลุ่ม รวมจำนวน 91 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 12 กลุ่ม รวมจำนวน 81 คน และ ข้าราชการในชุมชนจำนวน 12 กลุ่ม รวมจำนวน 77 คน รวมทั้งสิ้น 36 กลุ่ม 249คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ลักษณะ ดังนี้

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าที (t-test) โดยกำหนดให้คะแนนการรับรู้เกี่ยวกับข้อตกลงเขตการค้าเสรีเป็นดังนี้

เห็นด้วย	เท่ากับ	3
ไม่แน่ใจ	เท่ากับ	2
ไม่เห็นด้วย	เท่ากับ	1

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยจัดหมวดหมู่ตามแนวคำถาม โดยมี 4 หัวข้อหลัก ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของตำบล (2) ผลกระทบจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีต่อวิถีการเลี้ยงชีพของเกษตรกรในชุมชน (3) ความพร้อมด้านวิถีการเลี้ยงชีพของชุมชนเพื่อรองรับข้อตกลงเขตการค้าเสรี และ (4) แนวทางการปรับตัวในการหาเลี้ยงชีพของชุมชน